

ВИВЧЕННЯ СПОЖИВЧИХ АСПЕКТІВ ТА ВПЛИВУ ПАКОВАННЯ НА ПАРАМЕТРИ ЯКОСТІ БАД

Баркова І. В., Макарова О. Є.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

Біологічно активні добавки (БАД) відносяться до категорії харчових продуктів спеціального призначення», і залежно від основного призначення поділяються на групи: нутрицевтики, еубіотики, парафармацевтики. Це концентровані композиції натуральних або синтезованих ідентичних натуральним біологічно активних речовин, які можна застосовувати як додаткове джерело поживних, мінеральних і біологічно активних речовин, для оптимізації обміну речовин в організмі, нормалізації та/або поліпшення функціонального стану органів і систем, зниження ризику захворюваності, нормалізації мікрофлори шлунково-кишкового тракту і т. п.

Метою наших досліджень було наступне: проаналізувати асортимент БАД, форми випуску, вимоги до них нормативної документації (НД), а також класифікацію упаковок, особливості первинного та вторинного пакування, яке забезпечує збереження параметрів якості товару, вплив пакування на технологічні властивості БАД та терміни придатності, а також виключення можливості реалізації фальсифікованого продукту. БАД виробляються у вигляді екстрактів, настоянок, бальзамів, ізолятів, порошків, сухих і рідких концентратів, сиропів, таблеток, капсул та ін. різними виробниками (в Україні – це: ТОВ «Вівасан-Україна», ПП корпорація «Сибірське здоров'я», ТОВ «AlpenPharma GmbH» – представництво в Україні ТОВ «Леотон», «Nature's Sunshine Products (NSP)», ПП «ГолденФарм», ТОВ «Гомеотех», медцентр «Вітамед», ТОВ «Інат-Фарма», ПП «Європлюс», Науково-лікувальний фітоцентр «Авіцена» тощо). Здебільшого БАД випускаються у формі таблеток, або капсул, що містять дозовані сухі порошки, а також у формі порошкових або розчинних чаїв. Меншою мірою сегмент БАД на ринку представлений рідкими БАД, хоча біодоступність рідких продуктів, за даними досліджень, приблизно у 4 рази вища, ніж твердих форм. У США більшої популярності набули БАД-системи «PocketShot», які мають консистенцію гелю та запаковані в спеціальні пластикові флакони. Система сертифікації БАД в Україні, що забезпечує суворий контроль якості вітчизняних та імпортованих продуктів та перевірку їх відповідності вимогам НД і чинних законодавчих актів України, проводиться виключно в державній Системі сертифікації УкрСЕПРО. Дослідження продукту, передбачені НД і необхідні для видачі сертифіката, здійснюються в лабораторіях, акредитованих в Системі УкрСЕПРО. Відповідно до вимог МОЗ України всі зареєстровані та перереєстровані БАД повинні обов'язково проходити експериментальні й клінічні дослідження.

Упаковка БАД повинна забезпечувати збереження властивостей і забезпечувати якість БАД на всіх етапах їх життєвого циклу, зокрема при обігу на ринку. Для виробництва упаковки, призначеної для БАД, повинні використовуватися матеріали, дозволені до використання в установленому порядку, інертні при контакті з харчовими продуктами, з косметичними або ЛЗ. Споживча упаковка для БАД класифікується за такими критеріями: конструкційні особливості (флакони, пляшки, контейнери, коробки тощо); компактні характеристики (складана, розбірна, нерозбірна); ступінь міцності та стійкості до механічних впливів (жорстка, напівжорстка). Для виготовлення упаковки використовують наступні матеріали: скло, пластик, папір, картон, а також комбіновані матеріали. Скло – найбільш безпечний і екологічно чистий матеріал, що використовується для пакування рідких біодобавок і складних вітамінних комплексів. Для захисту світлочутливих інгредієнтів від впливу світла використовується темне скло. Полімерні матеріали – найбільш доступні і прості у використанні і транспортуванні. Оптималь-

ний варіант для БАД – біополімерна упаковка, що має високу екологічність. Пакування з паперу та картону вимагають певних умов зберігання, але сучасне спрямування на натуральність і екологічність зумовило популярність даних видів пакувань. Для виробництва упаковки також використовують комбіновані матеріали: блістери, паперово-поліетиленові тетра-паки або пакети з фольги та поліетилену, багатошарові полімерні матеріали різної щільності. Вони забезпечують найкращий захист препаратів від впливу зовнішніх факторів і тривале збереження їх властивостей. Жорстка упаковка – більш високовартісний спосіб пакування, однак це найкращий вид упаковки, здатний надійно захистити вміст від механічних впливів і впливу зовнішнього середовища. Крім того, сучасні технології упаковки БАД вирішують маркетингові питання, важливі і для виробників, і для споживачів: зручність і простота користування препаратом, привабливий дизайн, інформативність маркування, тривалий термін зберігання, а також конструктивні особливості пакувальних елементів, що дозволяють застосувати захист від дітей або полегшити користування упаковкою літнім споживачам. До інноваційних сучасних методів упаковки БАД відносять спосіб пакування у багатошарову асептичну герметичну упаковку, що складається з паперу, алюмінію та поліетилену та проводиться в чистих зонах підприємства, в умовах повної стерильності. Крім того, таке пакування істотно подовжує термін зберігання продукту. БАД транспортуються і зберігаються в первинній і вторинній упаковці, транспортуються у груповій тарі, яка полегшує маніпуляції з однорідним товаром, передбаченої чинною нормативною документацією. Вимоги до маркування БАД такі ж, як і до маркування ЛЗ: обсяг інформації, нанесеної на етикетку, встановлюється відповідними чинними законодавчими актами та НД, що регламентують винесення на етикетку інформації для споживача, яка повинна містити: найменування БАД, товарний знак виробника (за наявності); позначення нормативної або технічної документації, обов'язковим вимогам яких повинні відповідати продукти (для БАД вітчизняного виробництва та країн СНД); рецептура БАД, із зазначенням інгредієнтного складу в порядку зменшення у ваговому або відсотковому вираженні; відомості про основні споживчі властивості БАД; вага/об'єм БАД в одиниці споживчої упаковки, вага/об'єм одиниці продукту; протипоказання для застосування при окремих видах захворювань; зазначення, що БАД не є лікарським засобом, призначеним для лікування захворювань; дата виготовлення, термін придатності або дата кінцевого терміну реалізації продукту; умови зберігання; інформація про державної реєстрації БАД із зазначенням номера та дати реєстрації; адреси та найменування виробника (продавця), а також адреса та телефон організації, уповноваженої виробником (продавцем) на прийняття претензій від споживачів. БАД повинні проходити процедуру державної реєстрації, оскільки відносяться до категорії спеціалізованих харчових продуктів. Відповідно, одним з обов'язкових реквізитів, що повинні бути нанесені на пакування, є дані про проходження відповідної державної реєстрації. Сама упаковка також підлягає реєстрації: на неї оформляється декларація про відповідність, яка підтверджує, що всі вимоги технічних регламентів дотримані і упаковка відповідає вимогам НД. Технічний регламент митного союзу ТР ТЗ 005 / 2011 «Про безпеку упаковки» встановлює, що обов'язкові реквізити повинні бути нанесені на кожне індивідуальне пакування продукту, і відображаються у супровідній документації при вантажоперевезеннях, ідентифікація товару за усіма обов'язковими параметрами повинна бути доступною і на рівні індивідуальної упаковки кожної одиниці товару, і при оптових перевезеннях партій товару.

Згідно з вищевикладеним, можна зробити наступні висновки: завдяки дотриманню правил пакування, маркування, транспортування БАД попереджається надходження в реалізацію неякісної продукції, забезпечується належна якість та безпека, забезпечується захист споживачів від фальсифікованих продуктів.